

Cirkulärnr: 2002:26
Diariernr: 2002/0594
Handläggare: Christer Hjert
Sektion/Enhet: Kommunalrättssektionen
Datum: 2002-03-11
Mottagare: Kommunledning
Kommunjurist
IT-chef
Rubrik: Yttrandefrihetsgrundlagen och BBS-lagen med anledning av
Tingsrättens i Stockholm dom den 7 mars 2002, mål nr
B 7655-00

Kommunalrättssektionen
Christer Hjert

2002-03-11

Kommunledning
Kommunjurist
IT-chef

Yttrandefrihetsgrundlagen och BBS-lagen med anledning av Tingsrättens i Stockholm dom den 7 mars 2002, mål nr B 7655-00

1. Tingsrättens dom och regleringen i yttrandefrihetsgrundlagen

Den ansvarige utgivaren för Aftonbladets nättidning fälldes av Stockholms tingsrätt för yttrandefrihetsbrottet hets mot folkgrupp i dom den 7 mars 2002, mål nr B 7655-00.

Aftonbladets nättidning tillhandahålls på webbplatsen www.aftonbladet.se. På webbplatsen under avsnittet "tyck till" om "Blir det fred i mellanöstern" har under tiden den 9 – 17 oktober 2000 för spridning till allmänheten tillhandahållits uttalanden som ansetts innefatta brottet hets mot folkgrupp. De fyra aktuella inläggen på webbsidan har gjorts av olika personer utan den ansvarige utgivarens vetskap. Trots relativt omfattande kontroll av de inlägg som görs på webbplatsen har dessa uttalanden ändå kommit att publiceras.

Enligt 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) gäller att denna grundlags föreskrifter om radioprogram tillämpas också när en redaktion för en tryckt periodisk skrift eller för radioprogram, ett företag för yrkesmässig framställning av tekniska upptagningar eller en nyhetsbyrå med hjälp av elektromagnetiska vågor på särskild begäran tillhandahåller allmänheten upplysningar direkt ur ett register med upptagningar för automatisk databehandling. Det gäller dock inte om den mottagande kan ändra innehållet i registret.

De publicerade uppgifterna har ansetts omfattas av den s.k. databasregeln i 1 kap. 9 § YGL, dvs. Aftonbladets nättidning bedriver sådan verksamhet som avses i nämnda regel och föreskrifterna i YGL om radioprogram är således tillämpliga på framställningen. Enligt huvudregeln i 6 kap. 1 § YGL ansvarar

den ansvarige utgivaren för yttrandefrihetsbrott enligt YGL. I 6 kap. 4 § YGL stadgas dessutom att den ansvarige skall anses ha haft kännedom om innehållet i framställningen. Han skall också anses ha medgett dess offentliggörande.

Den ansvarige utgivaren för en databas får således i allmänhet svara för på webbplatsen införda uttalanden som om han själv gjort dem, även om han i verkligheten inte ens tagit del av uttalandena innan de infördes. Detta formalansvar utgör i kombination med reglerna om meddelarfrihet och meddelarskydd ett grundelement i det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga ansvarsystemet. Utgivaren kan därför endast under helt extrema förhållanden undgå ansvar för sådana uttalanden som har sådant innehåll att dess offentliggörande objektivt framstår som yttrandefrihetsbrott (jfr NJA 1991 s. 155). YGL innehåller inte några särregler beträffande utgivarens ansvar när databasregeln är tillämplig. Inte heller kan syftet att främja ett fritt meningsutbyte eller andra demokratisyften medföra något slags dispens från den ansvarige utgivarens formalansvar.

Ett eventuellt yttrandefrihetsbrott anses fullbordat omedelbart i och med att uttalandena införts och därmed publicerats. Detta innebär att det saknar betydelse huruvida det införda skyndsamt tas bort från webbplatsen. Kontroll av inläggen måste därför ske redan innan de införs.

Regeringens proposition 2001/02:74 Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet

I nämnda proposition föreslår regeringen vissa förändringar i YGL. Bl.a. föreslås att andra aktörer än sådana medieföretag som avses i databasregeln skall kunna erhålla ett frivilligt grundlagsskydd för motsvarande verksamheter. Förslaget innebär att andra aktörer och enskilda som yttrar sig via Internet skall kunna omfattas av grundlagsbestämmelserna.

I propositionen konstateras bl.a. att grundlagsskydd för sådan databas-användning som avses i databasregeln med den lydelse den har i dag bara gäller traditionella massmedieföretag. Enskilda och andra medieföretag än traditionella massmedieföretag saknar alltså grundlagsskydd för databas-verksamhet. Samtidigt har utvecklingen inneburit att mycket av den verksamhet som databasregeln är tänkt att skydda – tillhandahållandet av information till allmänheten – numera bedrivs av aktörer som *inte* är traditionella massmedieföretag i den mening som avses i nu gällande bestämmelse. Denna trend kan som nämnts ovan väntas öka ytterligare. Det går snabbt och är förhållandevis enkelt och billigt att på detta sätt nå ut med ett budskap till en stor publik. Informationen består i stor utsträckning av nyhetsförmedling, opinionsbildning och upplysning. Kommunikationen är följaktligen av betydelse för yttrandefriheten och informationsfriheten. Det skydd för massmedier som grundlagarna är avsedda att ge motsvarar alltså inte dagens massmedieanvändning. En anpassning till denna mediala verklighet bör därför enligt regeringens mening ske. De verksamheter som har massmedial karaktär bör kunna få ett grundlagsskydd motsvarande det som gäller för de

traditionella massmedieföretagens databasanvändning. Skyddet bör alltså kunna omfatta sådana databaser som i dag anges i databasregeln och sådan databasanvändning som föreslås läggas till i regeln (prop. 2001/02:74 s. 48).

För de andra aktörer som skall omfattas av detta frivilliga grundlagsskydd gäller att de skall ansöka om och beviljas ett utgivningsbevis. En förutsättning för utfärdande av utgivningsbevis är att verksamheten är ordnad på samma sätt som gäller för de aktörer som har automatiskt grundlagsskydd. I övrigt bör förutsättningarna i princip vara desamma som gäller för utgivningsbevis för periodiska skrifter. Behörig utgivare skall ha utsetts och åtagit sig uppdraget. För att verksamheten skall kunna identifieras bör den drivas under ett särskilt namn.

Även om syftet med den föreslagna regleringen väsentligen är att anpassa grundlagsskyddet till den mediala verkligheten kommer det alltså inte att ställas upp några kvalitativa kriterier för erhållande av utgivningsbevis. Vem som helst som uppfyller de formella kraven för utgivningsbevis kommer – på motsvarande sätt som gäller för periodiska skrifter – att kunna erhålla grundlagsskydd för sin verksamhet, givet att denna är så beskaffad som förutsätts i databasregeln (prop. 2001/02:74 s. 50 f.).

Förslaget leder till en utvidgning av YGL:s tillämpningsområde och därmed en motsvarande inskränkning av tillämpningsområdet för annan lagstiftning som personuppgiftslagen (1998:204) och lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen).

Radio- och TV-verket föreslås få till uppgift att besluta om frågor om utgivningsbevis.

Lagändringarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2003.

Kommuner, landsting och kommunala företag bör kunna erhålla detta frivilliga grundlagsskydd ifråga om dess tillhandahållande av information på webbsidor till medborgarna. I den pågående IT relaterade demokratiutvecklingen som sker i kommunerna finns flera exempel på kommuner som ger medborgarna möjlighet att på kommunens webbsidor komma med debattinlägg på motsvarande sätt som beskrivits om Aftonbladets nättidning. Det är därför av vikt att ha kännedom om det ansvar som åvilar den ansvarige utgivaren i dessa situationer.

BBS-lagen

BBS-lagen omfattar s.k. elektroniska anslagstavlor. Med elektroniska anslagstavlor avses alla tjänster där någon yrkesmässigt tillhandahåller elektronisk lagringskapacitet dit andra kan sända in eller på annat sätt få sitt material publicerat så att det blir tillgängligt för en bredare krets. Dessutom torde vanliga webbplatser som har chattar, insändar- och diskussionsfora, gästbok m.m. omfattas av BBS-lagen (jfr. Tomas Carlén-Wendels, Nätjuridik - Lag och rätt på Internet, tredje upplagan, Stockholm 2000 s. 70).

Det ovan sagda gäller dock inte de fall att verksamheten omfattas av databasregeln i YGL.

Lagen innebär att den som äger eller administrerar en s.k. elektronisk anslagstavla skall:

- lämna information till var och en som ansluter sig till tjänsten om sin identitet och i vilken utsträckning inkomna meddelanden blir tillgängliga för andra användare (3 §),
- ha sådan uppsikt över tjänsten som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten (4 §),
- ha en skyldighet att enligt 5 § ta bort meddelanden som uppenbarligen innehåller sådant som avses i
  - 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling,
  - 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp,
  - 16 kap. 10a § brottsbalken om barnpornografibrott,
  - 16 kap. 10 b § brottsbalken om olaga våldsskildring,
  - lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk om upphovsrättsintrång

Om detta inte görs kan den ansvarige enligt 6 och 7 §§ dömas för brott mot BBS-lagen till böter eller fängelse. Straffansvaret gäller emellertid inte skyldigheten att ha uppsikt över tjänsten. Att ha skäligen uppsikt över tjänsten torde emellertid vara en förutsättning för att kunna ta bort otillåtna meddelanden. Dessutom kan den ansvarige inte åberopa bristande uppsikt som skäl till att han försummat att ta bort otillåtna meddelanden.

Ansvaret för de brott som ovan angivits faller inte på den ansvarige för den elektroniska anslagstavla utan ligger kvar hos insändaren. Den ansvarige för den elektroniska anslagstavlan blir istället ansvarig för brott mot BBS-lagen. Detta skiljer sig från den verksamhet som omfattas av databasregeln i YGL, där den ansvarige utgivaren är ensam ansvarig för själva grundbrottet.

En fråga som uppstår är hur långt skyldigheten att ta bort otillåtna meddelanden sträcker sig. I förarbetena till lagen sägs att övervakningen skall stå i proportion till verksamhetens omfattning och inriktning. Det kan inte krävas att den ansvarige ständigt kontrollerar allt material. En kontroll skall emellertid ske regelbundet med en intervall som anpassas till mängden meddelanden och till hur många som kopplar upp sig mot den elektroniska anslagstavlan. Det är inte förenligt med uppsiktsplikten att tjänsten är utan innehållskontroll under en längre tid. Ett riktmärke bör vara att en tjänst inte kan lämnas utan tillsyn under längre tid än en vecka. För riktigt stora elektroniska anslagstavlor, dvs. där det förekommer stora mängder av meddelanden, bör det emellertid räcka med att skapa möjligheter för allmänheten att anmäla förekomsten av otillåtna meddelanden (prop. 1997/98:15 s. 15).

Det råder således en skillnad mellan de webbplatser som omfattas av databasregeln i YGL och de som omfattas av BBS-lagen. Den ansvarige för en webbplats som omfattas av BBS-lagen har till skillnad mot en ansvarig ut-

givare enligt YGL en viss tid på sig att ta bort otillåtna meddelanden från webbplatsen.

Se angående BBS-lagen även cirkulär 1998:75.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras i första hand av förbundsjuristen Christer Hjert, tfn 08-452 75 41 och i andra hand av övriga förbundsjurister på kommunalrättssektionen.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Kommunalrättssektionen

Leif Petersén

Christer Hjert